

GENÇLİK DÖNEMİ KİTAPLARINDA ANNE-BABA VE GENÇ MODELLERİ

Mother-Father And Youth Models In Youth Period Books

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Orcid: 0000-0001-8205-2530 ♦ BUÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi ♦ kelime@uludag.edu.tr

Esin KARAHANOĞLU

Orcid: 0000-0003-4824-2714 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ esinkarahan979@gmail.com

Hatice GEREKTEN

Orcid: 0000-0001-5885-0639 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ gerektenhatice@gmail.com

Mehmet Mustafa MARANGOZ

Orcid: 0000-0002-7236-2575 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ mehmet.mustafa49@gmail.com

Meltem Merve KONU

Orcid: 0000-0002-1139-3474 ♦ BUÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ♦ meltemmerve@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

ARTICLE INFO

Submit Date : 2020-05-16
First Revision : 2020-07-19
Last Revision : 2020-08-19
Acceptdate : 2020-08-28

Area Editor: Doç. Dr. Süleyman Eroğlu

Referees / Hakemler:

Doç. Dr. Nigar İpek Eğilmez
Dr. Öğr. Üyesi Nilay Çağlayan

Anahtar Kelimeler:

Gençlik Edebiyatı, Genç Modelleri,
Anne-Baba Modelleri, Kötü Çocuk, Nar,
4N1K, Kendime Yeni Bir Ben Lazım

Keywords:

Youth literature, youth models, parent
models, Bad boy, Pomegranate, 4N1K,
I need a New Myself

Reference :

Erdal, Kelime, Karahanoğlu, Esin,
Gerekten, Hatice, Marangoz, Mehmet
Mustafa, Konu, Meltem Merve (2020).
Gençlik Dönemi Kitaplarında Anne-Baba
Ve Genç Modelleri. Uluslararası İnsan ve
Sanat Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020,
Cilt: 5, Sayı: 6, Sayfa: 56 - 67.

Özet

İlk gençlik dönemi, bireyin rol karmaşasına girdiği ve yaşadığı çevrede kendine bir yer bulmaya çalıştığı dönemdir. Bu dönemdeki birey, bir kimlik oluşturabilmek ve bunalıma düşmemek için kendine uygun özdeşim modelleri geliştirmektedir. İlk gençlik döneminde birey, hem çocukluktan kalan bazı gelişim özelliklerini taşır hem de bu dönemin getirdiği yeni durumlara alışma çabasıdadır. Bazen bir yetişkin gibi davranmakta, bazen de bir çocuktan farksız olmaktadır. Çocukluk döneminde birçok arkadaşı olan birey, ilk gençlik döneminde daha dar bir arkadaş çevresine geçiş yapar. Başarılı bir ergenlik dönemi geçiren bireyler üretken, mutlu, anlamlı sosyal ilişkiler geliştirirken; başarısız olanlar saldırgan, yıkıcı ve bağımsız bir kişiliğe sahip olurlar.

İlk gençlik döneminde okunan eserler de bireylerin davranışları üzerinde etkilidir. İlk gençlik dönemini hedef alarak yazılan romanlarda karakterler genellikle gençlerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında, ilk gençlik dönemi romanlarından Nar (Emre Gül), Kötü Çocuk (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım (Miranda Dickinson), nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Kötü Çocuk romanında olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları ve olayların geçtiği mekanlar okuyucular için olumsuz örnek oluşturabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Genç kız karakter, ayakları üstünde duramayan, güçsüz, erkeğe bağlı, onun dediklerini yapan, sevdiği erkek için onun sahip olduğu kötü alışkanlıkları kendi de edinmek zorunda hisseden, kendisine ve ailesine, özellikle de babasına değer vermeyen biridir. Erkek karakter ise ailesinden tamamen bağımsız, yaptıklarından dolayı kimseye hesap vermeyen, kavgacı, kötü alışkanlıklara sahip, okul kurallarını hiçe sayan, babasının annesini aldatmasından dolayı kendisinin de istediğini yapabileceğini düşünen, kaba saba, birlikte olduğu kızların üzerinde söz sahibi olduğunu düşünen bir tip olarak anlatılmıştır.

Nar romanında yer alan genç modelleri de gençlere olumlu değerler ve kişilik özellikleri kazandırmaktan uzaktır. Kitabın iki ana kahramanı olan kız ve erkek, aynı evi paylaşan üniversite öğrencileridir. Kitabın genç kız karakteri, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Kitapta, bu gençlerin gelecekle ilgili planlarından söz edilmez. İkinin de hayattaki tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle "sonsuz olmak"tır. Kitapta yer alan genç kahramanlar genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak

olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer ve küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, özendirici bir biçimde verilmiştir. Romandaki erkek tiplerinin gözünde kızlar zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır.

4N1K adlı romanın ana kahramanı, haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan bir kızdır. Okul dışı zamanlarda bütün zamanını en yakın arkadaşları olan dört erkekle geçirir ve özgürlüğüne düşkündür. Kız karaktere en yakın olan erkek karakter, her durumda kız arkadaşını koruyan; arkadaşlıktan öte bir duyguyla ona bağlı, gizli aşık. Grupdaki diğer erkeklere göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenir. Anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalan bir delikanlıdır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen erkek karakter, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman sigara içer ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara ağır küfürlerle karşılık verir.

Kendime Yeni Bir Ben Lazım adlı romanın temel iletisi, olumsuzluklar karşısında yılmadan çabalama ve hayatta mutlu olunabilecek bir şeyler bulabilmenin önemidir. Romanın genç kız kahramanı, yaşadığı olumsuzluklar sonrası tatil yapmak ve kafasını dağıtmak için gittiği kuzenin yanında kişisel gelişimi için sürekli çabalamış ve garson olarak başladığı restoranda yeterli donanım ulaştıktan sonra kendi iş yerini açmıştır. Roman kahramanının ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi ve aynı evde kaldığı arkadaşları ile ilişkilerinin kötü olması gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır. Romanda çok sık olmasa da argo ve küfür kullanılması; öpüşme ve içki içme eylemlerinin gereğinden fazla yer alması da olumsuzdur.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda anne-baba modelinin yer almadığı ya da pasif olduğu görülmüştür. Anne babanın yer aldığı kitaplarda ise gençler için anne-babalar vazeçilmez değildir. Özellikle babalar, "olmasa da olur" figürler olarak çizilmiştir. İncelenen kitaplarda anne figürünün babaya göre daha fazla yer aldığı, gençler tarafından daha fazla önemsendiği ve sevildiği tespit edilmiştir.

Abstract

The first youth period is the period when the individual is in role confusion and tries to find a place to himself/herself in his/her environment. In the first youth, the individual develops appropriate identification models to create a successful identity and not to fall into this crisis. In this period, the individual has some developmental features remaining from childhood and tries to get used to some new situations brought by the first youth period. Sometimes he/she behaves like an adult, sometimes he/she is no different from a child. The individual, who has many friends in childhood, switches to a narrower circle of friends in the first youth. While individuals who have had a successful adolescence period develop productive, happy, meaningful social relationships; those who fail to have an aggressive, destructive, and bigoted personality.

In the novels written with the aim of the first youth period, the characters usually consist of young people. Within the scope of the research, Pomegranate (Emre Gül), Bad Boy (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) and Take a Look at Me Now (Miranda Dickinson), which are of the first youth novels, were analyzed by document analysis method, which is one of the qualitative research methods.

The events described in "Kötü Çocuk" novel, the attitudes, and behaviors of the main characters towards each other and their families, the places where the events took place were

written in a way that could constitute a negative example for the readers. The girl character is someone who can't stand on her feet, is weak, depends on man, does what he says, also feeling the need to do his bad habits for the man she loves, and does not care about herself and her family, especially her father. The male character is described as a type who is completely independent of his family, does not account for anyone because of what he does, quarrelsome, has bad habits, uses girls as he wishes, disregards school rules, thinks that he can do what he wants because his father cheated on his mother, rude, and thinks that he has a say on the girls he is with.

Young models in "Nar" novel are far from giving young people positive values and personality traits. The two main characters of the book, the boy and the girl are university students who share the same house. The female heroine of the book has a personality judging people by their appearance, being gossipy, being quarrelsome, often experiencing anger bursts. The book does not mention the plans of these young people. Their only purpose in life is to never be separated from each other, to be "eternal" in their own words. The young characters in the book are generally attractive but have negative characteristics in character. Men are handsome but they all smoke and swear. Cigarettes and swearing were not shown negatively in the book, contrarily they were given encouragingly. In their eyes, girls are beings who are weak, available to use, whose only problem is to find a rich husband.

The main character of the novel named 4N1K is a girl with naughty, swears, masculine behavior. Out of school times, she spends all her time with four of her closest friends and is fond of freedom. The male character, which is closest to the girl character, protects her girlfriend in any case; depends on her with a feeling beyond friendship, secret lover. He is a more demure and mature character than other men in the group. He also takes care of his friends' problems. He is a young man who has to live away from his parents. Although this situation has some difficulties, he is capable of dealing with them. The male character, who draws a positive profile with these aspects, sometimes exhibits negative behaviors. When he is in trouble, he smokes cigarettes or sometimes he responds with heavy swearing in the face of her friends' mistakes.

The main message of the novel "Kendime Yeni Bir Ben Lazım", is the importance of striving for goals without giving up in the face of negativity and finding something that can be happy in life. The female character of the novel constantly strived for her personal development next to her cousin she went to take a vacation and distract after the negativities she experienced and opened her own business after reaching enough equipment in the restaurant where she started as a waitress. The fact that the heroine of the novel sees her family as an obstacle for her private life and that her relations with her friends in the same house are bad does not constitute a positive example for young people. Using slang and swearing in the novel although not very often, taking place kissing and drinking actions more than necessary is also unfavorable.

In the books examined within the scope of the research, it has been seen that the parent model is not included or passive. Parents are not indispensable for young people in books with parents. Especially fathers were drawn as figures which are not necessary. In the analyzed books, it was determined that the mother figure was more involved than the father, she was cared for and loved more by the youth.

GİRİŞ

İlk gençlik edebiyatı alanından söz ederken öncelikle “ilk gençlik” kavramını açıklamak gerekir. Türk Dil Kurumu, ilk gençliği “ergenlik çağı, deneyimsizlik, toyluk” olarak tanımlar (TDK, 2005: 958). Erikson, ilk gençlik dönemini “kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası” (12–18 yaş) olarak tanımlar. Küçükbaşmacı, ortaöğretim aşamasındaki öğrencileri ilk gençlik dönemi içinde ele almıştır (Küçükbaşmacı 2011: 670). Diğer bir araştırmacı Asutay “ergenlik yani ilk gençlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir ara dönem” tanımını yapmıştır (Asutay, 2013: 8). Gazioğlu ise “ergenlik dönemi”ni 13–17 yaş aralığı içinde ele alır (Gazioğlu, 2015:16).

İlk gençlik dönemi; bireyin rol karmaşasına girdiği, yaşadığı çevrede kendine bir yer bulmaya çalıştığı dönemdir. Bu dönemdeki birey, başarılı bir kimlik oluşturabilmek ve bu bunalıma düşmemek için kendine uygun özdeşim modelleri geliştirmektedir (Özer ve Sevimay, 2004: 27). Atabek, bu dönem için, “büyümenin belki de en bunalımlı dönemidir” der (Atabek, 2004: 57). Çünkü birey, hem çocukluktan kalan bazı gelişim özelliklerini taşır hem de ilk gençlik döneminin getirdiği bazı yeni durumlara alışma çabasıdadır. Birey, bazen bir yetişkin gibi davranmakta, bazen de bir çocuktan farksız olmaktadır (Gazioğlu, 2015: 6). Bu arada, çocukluk döneminde birçok arkadaşı olan birey, ilk gençlik döneminde daha dar bir arkadaş çevresine geçiş yapar. Çünkü bu dönemin önemli özelliklerinden biri de arkadaşlık ilişkilerinin daha önemli hale gelmesi ve karşı cinse olan ilginin de artmaya başlamasıdır (Gander ve Gardiner, 1993: 208). İlk gençlik döneminin bu anlamda sağlıklı bir şekilde atlatılması bireyin kişilik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Aydın, bu durumu şöyle açıklar: “Başarılı bir ergenlik dönemi geçiren bireyler üretken, mutlu, anlamlı sosyal ilişkiler geliştirirken; başarısız olanlar saldırgan, yıkıcı ve bağınaz bir kişiliğe sahip olurlar” (Aydın, 2005: 187). Bu bilgiler doğrultusunda ilk gençlik edebiyatını diğer yaş gruplarından ayırmak gerekir. Ancak aradaki bazı benzerlik ve farklılıklar bu ayrımı yapmayı güçleştirmektedir. Gençlik edebiyatının üzerine konuşmak ve ona bir tanım belirlemek çocuk veya yetişkin edebiyatına ilişkin benzer bir çabadan daha güç görünmektedir (İskender, 2017: 433). Çünkü gelişim dönemlerindeki rol karmaşası ilk gençlik edebiyatında da kendisini gösterir. Yetişkin

edebiyatı ile çocuk edebiyatı arasında kalan ilk gençlik edebiyatı, ait olduğu yaş grubu gibi bir geçiş özelliği taşır (Örgen ve Güneş, 2018: 76). Ülkemizde edebiyatı gelişim dönemlerine göre gruplayan bazı çalışmalar vardır. Solak, “Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem” kitabında bu dönemleri, “çocukluk, ilk gençlik ve yetişkinlik” şeklinde ayırmıştır (Solak, 2014: 93). Aslında ilk gençlik edebiyatı alanında hazırlanacak eserler bireyin gelişim dönemine uyum sağlamalı, ne çocuca ne de yetişkinlere yönelik olmalı, genç bireyin duygu dünyasına erişmeyi hedeflemelidir. İlk gençlik edebiyatının konusu, ilk gençlik çağının yakın çevresi, ilgileri ve elde ettiği deneyimleri yansıtmalıdır. İlk gençlik kitaplarının önemli etkilerinden biri, bireylerin okuma alışkanlığı edinmelerinde kendini gösterir. Bu dönemdeki bireyler okudukları kitaplarda kendilerini görürler (Yalçın ve Aytaş, 2005: 41). Şirin’e göre de okuma kültürünü besleyen en önemli kaynaklar okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kaynaklarıdır (Şirin, 2014: 14). Bireyi kitap okumaktan uzaklaştıran eserler, onun bir ömür boyu okuma alışkanlığı edinmemesine sebep olabilir. Soysal’a göre ise ilk gençlik kitapları “temel yol ayırımından geçmiş ve kitap okuma ayrıcalığı edinme şansını yakalamış bireyleri edebiyatın sonsuz okyanusuna uğurlayan bir iskele”dir (Soysal, 2006: 382). Bireylerin okuma alışkanlıkları üzerinde etkisi bulunan ilk gençlik kitaplarının yazımında öğreticilikten uzak bir üslup benimsenmelidir. Birçok araştırmacı ilk gençlik kitaplarının didaktik olma özelliğinin geri planda olması gerektiğini belirtir. İlk gençlik edebiyatının temel amacı “öğreticilik değil, ilk gençlik evresindeki ergene duyarlılık kazandırmaktır” ve ilk gençlik edebiyatı ürünleri incelendiğinde bu ürünlerde ilgi ve meraka dayalı bir yapının geniş yer tuttuğu görülmektedir (Şirin, 2012: 46). Türkiye’de 1990’dan sonra çocuk ve gençlik edebiyatı önemli bir sıçrama yapmıştır (Sıkı, 2011: 34). Günümüzde ilk gençlik edebiyatıyla çocuk edebiyatı nihayet ayrılmaya başlamış ve ilk gençlik edebiyatı, önemli eserlerle kimlik kazanma yoluna girmiştir (Gazioğlu, 2016: 36).

Gençlik edebiyatı, Carlsen’e göre kahramanı bir genç ya da gencin bakış açısıyla sorunlara yaklaşan birinin oluşturduğu bir türdür (Carlsen, 1980: 75). Bu tür romanlar genellikle orta uzunluktadır ve birinci kişi ağzından anlatılır. Genellikle, yetişkin dünyasına girişi veya yetişkin dünyası tarafından kahramanların zorlandığı bir sorunun üstesinden gelişi tanımlar. Çoğunlukla genç bir okuyucu için yazılmış olsa da

diğer türler gibi yaşamın tüm alanlarına hitap eder (Carlsen,1980: 76). Gençlik edebiyatı; fantezi, bilim kurgu, korku kurgu, çağdaş gerçekçi kurgu, macera, gizem, mizah, tarihsel kurgu, biyografi, bilgi, şiir, drama, kısa öyküler, çizgi romanlar ve dergiler olmak üzere pek çok türden ve ulamdan oluşur (Bucher ve Hinton, 2014: 12-13). Gençlik edebiyatı eserlerini çoğunlukla gençlerin yaşadıkları bunalım ve çatışmalar oluşturmaktadır. Bu eserlerde gençlerin gerçek hayatı olduğu gibi algılamaları karşısında yazarlar çözüm yolları gösteren ve mutlu sonla biten olayları kurgular. Bunun aksini düşünen yazarlar ise kaybetme duygusunun anlaşılması için şiddet ve ölüm içeriklerini daha faydalı bulmaktadırlar. Onlara göre savaş, boşanma, ölüm içerikli eserler gençlerin yetişkinlikte kendilerini bekleyen olay ve durumları görmelerini ve bunlara çözüm bulmalarını sağlayacaktır. Bu bağlamda bazı gençlik edebiyatı eserleri ise gençlerin zihinsel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Gençlerin yaşlarına uygun olmayan konuları ele alan eserleri okumaları, onları okumaktan uzaklaştırmanın yanı sıra onlara bilişsel ve psikolojik zararlar da verebilir (Uslu Üstten, 2016). Gençlik edebiyatı gençlere dünyada kendilerinden başka insanların da yaşadığını ve onların da bir hayatı olduğunu öğretir. Bununla birlikte gençlere okuma hazzı sağlar, insan duygularının çeşitliliğini gösterir ve gençlerin kaliteli edebiyat ürünleri aracılığıyla olumlu tecrübeler kazanmalarına yardımcı olur. Hayatın gerçeklerini açığa çıkararak gençlere dolaylı deneyimler kazandırır, karmaşaları düzeltmeleri için neler yapmaları gerektiğini öğretir. Bunun yanında ilk gençlik edebiyatı gençlere geniş bir hayal dünyası sunar. Onları nitelikli yazı ve yazarlarla tanıştırmak, okuryazarlığı ve edebiyatı çözümleme yeteneklerini artırır. Nitelikli bir gençlik kitabı gençler tarafından keyifle okunur ve onların benlik duygularının gelişmesine yardımcı olur. Bunun yanında gençlerin yaşam deneyimi kazanmalarını ve gerçekleri keşfetmelerini sağlar; sevinç ya da başarı gibi duyguları, yaşamlarında karşılaşılabilecekleri problemleri anlamalarına yardımcı olur. Gençlik edebiyatı özellikle gençler için kaliteli eserler yazan yazarların katkısıyla çocuk ve yetişkin edebiyatı arasında kendine saygın bir yer edinmiştir. Bu yönüyle derslerde disiplinler arası yaklaşımın bir parçası olarak veya ders kitaplarında bulunan bilgileri genişletmek için belirli içeriklerle bütünleştirilen temalarla okul müfredatında da kullanılmaktadır. Gençlik edebiyatı; okuma becerilerini, düşünme

düzeylerini ve ilgi düzeylerini ele alarak gençlerin yaşını ve gelişimini yansıtmalıdır. Gençlerin ilişki kurabilecekleri karakterlerle ilgili güncel konular, sorunlar ve deneyimlerle ilgilenmelidir. Ebeveynler ve diğer yetişkinlerle uğraşmayı, hastalık ve ölümle karşı karşıya kalmayı, uyuşturucu, alkol ve cinsel deneyimlerle ilgili akran baskısı ile başa çıkmayı, bağımlılık ve hamilelik gerçekleriyle yüzleşmeyi de içermelidir. Ayrıca, kültürel, sosyal ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğiyle birlikte çağdaş dünya bakış açıları, çevre sorunları, küresel politika ve uluslararası karşılıklı bağımlılığı da göz önünde bulundurmalıdır (Bucher ve Hinton, 2014: 9-10). Gençlik dönemi kitapları, okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmanın yanı sıra yabancılaşmış gençlerle bağlantı kurmaya, farklı gençlerin hayatlarını yansıtmaya, okuryazarlık becerilerini geliştirmeye, problem çözmeye, empati kurmaya ve reşit olma konusunda bilgi sahibi olmaya katkı sağlar (Stallworth, 2006: 63). Gençlik kitapları hakkında olumsuz bakış açıları da gündeme gelebilmekte, genel olarak bu kitapların klasik niteliğinden yoksun olmaları ve gençliği kötü yola sürüklemeleri şikâyet konusu olabilmektedir. İstisnalar olsa da ne yazık ki birçok gençlik romanı edebi ölçütlere uygun büyük eserlerin sanatsal ruhundan ve derinliğinden yoksundur. Nitelikli kitaplar ise içerik ve karakterler açısından cezbedici olmasının yanı sıra isteksiz okurların dikkatini çekerek okurları eleştirel düşünmeye teşvik eder ve çoğu okura saatlerce süren bir haz sağlar. Gençler yetişkin olarak görülme isterler, bu nedenle onları veya okudukları kitapları yetişkinlerden daha az önemli olarak atfeden herhangi bir etiket onlar için iticidir. Gençlik edebiyatı ürünleriyle ilgili bir diğer sorun ise niteliktir. Örneğin, kapak tasarımları gençlerin daha kitabı açmadan kitapla ilgili fikir sahibi olmaları için yeterlidir. Zaten çoğu genç de kitabı kapağına göre değerlendirmektedir. Bununla birlikte çoğu öğretmen gençlik kitaplarının klasikler gibi olamayacağını savunsa da klasiklerin yerini tehdit etmesi durumunu eleştirmektedir. Gençlerin klasiklerden başka bir şey okumaması gerektiğine inanan yetişkinler de vardır. Bu kişiler klasik edebiyattan daha az bir şey okumanın ve incelemenin, okuyucuların kültürel okuryazarlığını engellediğini, öğrencilerin zihinlerini zayıflatıldığını ve değerli eğitim zamanı ve kaynaklarını boşa harcadığını düşünmektedirler (Crowe, 2001: 146). Alsup'a göre ise 14 ve 18 yaş arası alıcıya yönelik yazıldığı kabul edilen gençlik kitapları şiddet, uyuşturucu

kullanımı, cinsellik eğilimi içermeleri nedeniyle öğretmenleri ve ebeveynleri rahatsız etmektedir (Alsup, 2003: 161). Tüm bu farklı değerlendirmeler ışığında, aslında gençlik edebiyatına ait eserlerin tam bir değerlendirme ve eleştiri süzgecinden geçmediği sonucuna ulaşılabılır.

Araştırmanın Önemi

Alan yazında gençlik dönemi eserlerinde anne-baba ve genç modellerini belirli ölçütler dâhilinde eleştirel bakış açısıyla değerlendirmiş bir araştırmaya rastlanılmamış olması nedeniyle çalışmanın bir boşluğu dolduracağı ve konu ile ilgili gelecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, olumlu bir kimlik oluşturulması gereken gençlik döneminde, olumsuz örnek teşkil edecek eserler karşısında savunmasız kalan bireyin, yaşadığı bu karmaşada nasıl davranması gerektiğine dair yol gösterici olması sebebiyle gençler açısından da önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, gençlik dönemi kitaplarında okurlara örnek oluşturması gereken anne-baba ve gençlerin eserlerde nasıl modellendiği üzerine bir durum değerlendirmesi yaparak söz konusu modellerin bu yayınlarda nasıl ele alındığı/alınmadığı ve bu önemli karakterlerin bireye olumlu örnek teşkil etmesi açısından nasıl olması gerektiğine dair alıcılarda ve alan yazında farkındalık oluşturmaktır. İlgili eserler bu bakış açısı ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Yöntem

Araştırma kapsamında, ilk gençlik dönemi romanlarından Nar (Emre Gül), Kötü Çocuk (Büşra Küçük), 4N1K (Büşra Yılmaz) ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım (Miranda Dickinson), nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Doküman incelemesi ise araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların, dilbilimcilerin, sosyologların ve

psikologların kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 140).

Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen dört gençlik romanında yer alan genç ve anne-baba modellerinin genel olarak benzer özellikler gösterdiği saptanmıştır. Eserlerde yer alan karakterler incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Romanlardaki Genç Modellerinin Değerlendirilmesi

“Kötü Çocuk” romanının ana karakterleri Kayla ve Meriç’tir. Kayla; on yedi yaşında, lise ikinci sınıf öğrencisi, çalışkan, başarılı, sevecen, yardımsever, arkadaş canlısı, gösterişi sevmeyen, annesine düşkün bir genç kızdır. Aynı zamanda ani kararlar verebilen, sonunu düşünmeden hareket eden, inat uğruna hem kendini hem de ailesini tehlikeye atabilecek kadar gözü kara biridir. Meriç de on yedi yaşında, lise ikinci sınıf öğrencisi, derslerinde başarılı, annesinden başka kimseye güvenmeyen, asi, sigara içen, tehlikeli yerlere giden, bir kızla en fazla iki kez görülen, kızlar istediği için onlarla birlikte olduğunu söyleyen, okula fazla uğramayan, zengin ama bundan hiç bahsetmeyen, Kayla’nın ifadesiyle “kötü çocuk”tur. Kayla ve Meriç aynı özel okulda eğitim almaktadır. Meriç, zengin bir ailenin çocuğu olduğu halde etrafındaki kızların parası için kendisine yaklaşımlarını engellemek adına, orta halli ailelerin çocuklarıyla zaman geçirir.

Kayla, kızgın olduğu babasından intikam almak için kötü biri olduğunu düşündüğü Meriç ile arkadaş olur. Ancak zamanla, farkına varmadan Meriç’e âşık olur. Meriç’in onu sahiplenmesi, koruması, Kayla kendini hazır hissetmeden ona yaklaşmaması, Kayla istediği zaman aynı yatağı paylaşması, sarılması, öpmesi Kayla’nın hoşuna gider. Babasız büyüdüğü için bir erkeğin korumasını Meriç’te hisseder ve bu da onu çok mutlu eder. Yanlış yolda olduğunu bildiği halde bir türlü ondan uzaklaşamaz. Meriç’e göre de Kayla artık onun kızı olmuştur ve o istemeden Kayla kafasına göre hareket edemez, Meriç’in kurallarına uymak zorundadır. Meriç kendisine sert, kaba saba davranırsa da Kayla bundan hoşlanır; ona göre Meriç’in sigara içişi, bakışı, ses tonu özeldir. Meriç’in gittiği yerler tehlikeli olduğu halde Kayla da ona ayak uydurmaya çalışır. Meriç, Kayla’nın evine gizlice gelir, odasının camından girer ve onunla aynı yatağı paylaşır. Kayla, babasından kaçıp Meriç’ten yardım ister ve bir süre Meriç’in gizli yerinde kalırlar. Aslında Meriç ile samimi olmak isteyen daha çok Kayla’dır.

İlk zamanlar Meriç, Kayla'dan uzaklaşmaya çalışır ama her defasında Kayla onun peşinden gider. Kayla, Meriç'in hikâyesini öğrendiğinde ona daha çok bağlanır. Meriç'le Kayla'nın arkadaşlığı çok samimi bir şekilde devam eder çünkü Kayla onunla birlikte olduğunda mutlu olur. Meriç, anne babasından uzaklaşmak için başka şehre taşınmayı düşündüğü halde Kayla'ya bağlandığı için bundan vazgeçer ve ayrı bir ev tutup orada yaşamaya başlar. Kayla ve Meriç'in arkadaşları da zengin aile çocuklarıdır. Bunlardan bazıları Kayla'yı, Meriç'le arkadaş olmaması konusunda uyarırken bazıları bu konuda ona destek olurlar. Kayla yaptığı her kötü davranışta annesinin babasının ne düşüneceğini aklına getirir -buna rağmen yapmaya devam eder- ama Meriç hiçbir şekilde ailesini düşünerek hareket etmez.

Romanda Kayla'nın evlenmeden bir erkekle aynı yatağı paylaşması gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır:

"O birkaç haftadır tanıdığım biriydi ve bu onunla ikinci kez yatağa girişim olacaktı" (Küçük, 2017: 294).

Emre Gül tarafından yazılan "Nar" adlı kitapta, Balın ve Çınar adlı iki arkadaşın birbirleriyle ve diğer arkadaşlarıyla ilişkileri anlatılmaktadır. Balın ve Çınar aynı evde yaşayan iki üniversite öğrencisidir. Bir gün öğretmenlerinden gelen bir mesajla farklı bir yaz tatiline adım atarlar. Kendileri gibi bir grup gençle bir projede çalışmak üzere değişik şehirleri gezeceklerini öğrenen ikili, önceleri bu teklife sıcak bakmasalar da sonradan projeye dahil olmayı kabul ederler. Kitapta bir de Balın ve Çınar'a gizemli mesajlar gönderen bir mesajcı vardır ve gençlerin bu mesajcının kimliğini ortaya çıkarmaya çalışmaları da kitapta ele alınan konulardan biridir. Ancak kitabın ilerleyen bölümlerinde sözü edilen proje ve mesajcının kimliği konuları havada kalır, kitap yalnızca bu arkadaş grubunun kavgalarını anlatır duruma gelir. Kitabın iki ana kahramanından biri olan Çınar, üniversite öğrencisidir. Arkadaşı Balın'la dört senedir aynı evi paylaşmaktadır. Çınar, çok fazla sigara içer ve küfredir. İçtiği sigaranın izmaritlerini komşusunun balkonuna atmaktan çekinmeyecek bir karaktere sahiptir. Balın, kitabın diğer ana kahramanıdır. Çınar'ın en yakın arkadaşı, aynı zamanda da ev arkadaşıdır. O da Çınar gibi üniversite öğrencisidir. Ön yargılı, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Dış görünüşünü beğenmediği birinden nefret edebilir. Örneğin ona göre sarışın birkız muhakkak "yelloz" dur. Kitapta Çınar'ın da Balın'ın da gelecekle ilgili planlarından söz edilmez. İkisinin de hayattaki

tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle "sonsuz olmak"tır.

Kitapta yer alan gençler genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer, küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, aksine özendirici bir biçimde verilmiştir:

"Bu ihtimale omuz silkip ömrü biten bir diğer sigarayı da gönderdim o balkona" (Gül, 2017: 29).

"Odaya geleli neredeyse iki saat oluyordu ve bu iki saatlik süreçte bilmem kaçınıcı sigarayı bitiriyordum, emin değildim. Canım sıkkındı. Emir'in de sigara içtiğini öğrenmişim. Karşılıklı yakıp yakıp söndürüyorduk" (Gül, 2017: 106).

Kitapta yer alan erkek kahramanlar cinsiyetçidirler. Kızlar onların gözünde zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır:

"Şansım olsa da dünyada erkek başına düşen dört kız hakkımı ona verip Beren'le takas edebilsem..." (Gül, 2017: 133).

Kitapta yer alan kızlar güzeldir ancak hayattaki tek amaçları bir erkek arkadaş ya da zengin koca bulmak, gerekirse bu erkekler için kavga etmek, birbirlerini aşağılamak ve dedikodu yapmaktır. Erkekler gibi onlar da rahatlıkla küfredirler. Kitapta bu davranışlar normalmiş gibi verilmiş, olumsuz gösterilmemiştir. Gençlerin kendilerini bu kahramanlarla özdeşleştirmeleri, onların karakter gelişimleri açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Kitaptaki gençlerin arkadaşlık anlayışı da kitabı okuyan gençlere olumsuz mesajlar verebilecek niteliktedir. Örneğin dört yıldır aynı evde yaşayan ve çok iyi arkadaş olan Çınar'la Balın o kadar samimidirler ki evin içinde iç çamaşırlarıyla dolaşabilir, birbirlerine cinsel içerikli şakalar yapabilir, birbirlerine ağza alınmayacak küfürler edebilirler:

"Günler sonra ise iyice arkadaşlığımız artmış, üstelik bir de ailelerimizin dost olduğunu öğrenmiştik ve o gün bugündür belki de evli bir çiftten, yıllarca sevgili olan insanlardan çok daha güçlüydü bağımız. Dört yıldır ise hiçbir rahatsızlık duymadan aynı evi paylaşıyorduk. Ne o ne ben birbirimizden çekinmezdik hiç. Evin içinde üstsüz dolaşırdım çoğu zaman. Bazen de bir tişört, bir boxer ile..." (Gül, 2017: 28-29).

Kitapta hem kız hem erkek kahramanlar şiddete meyilli tiplerdir. Balın, mesajları yazmasından şüphelendiği ve Çınar'dan da kıskandığı Hazal'la sık sık kavga etmektedir. Çınar'sa Balın'ı kıskanıp Baran'la kavga eder:

“Farkında olmadan, sinirden iki yanımda yumruk yaptığım ellerimden birisi hangi ara kalktı havaya, hangi ara Baran’ın yüzüne vurduğumu ben bile çok sonra idrak edebildim” (Gül, 2017: 358).

“4N1K” adlı romanın ana kahramanı Yaprak’tır. Henüz lise öğrencisi olan Yaprak, en yakın arkadaşı olarak bildiği Ali’nin ve üst sınıflardan Barış’ın da âşık olduğu kızdır. Yaprak, diğer kızlara hiç benzemez; kitapta haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan bir genç kız modeli olarak yansıtılmıştır. Etek, pembe renk ve topuklu ayakkabı gibi kızlara has birtakım normları reddeden bir karakterdir. Okul dışında bütün zamanını en yakın arkadaşları olan Ali, Gökhan, Oğuz ve Sinan’la geçiren Yaprak, özgürlüğüne çok düşkündür. Ali evinde yalnız yaşadığı için çoğu zaman Ali’nin evinde toplanırlar. Yaprak, aslında içinde hiçbir kötülük taşımayan, olduğu gibi görünen, arkadaşlarına karşı sevecen tavırlı bir kızdır.

Yaprak’ın dört arkadaşı içinde “Gamzeli” lakabıyla tanınan Ali, Yaprak’a daha yakındır. Her durumda Yaprak’ı koruyan, ona arkadaşlıktan öte bir duyguyla bağlı, gizli âşıktır. Yaprak’ı olduğu gibi kabul eden Ali, gruptaki diğer arkadaşlarına göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenen Ali, yeri geldiğinde onlara ağabeylik yapar. Diğerleri gibi boş konuşmalar yapmaz, az ve öz konuşur. Ali, anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalan bir delikanlıdır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen Ali, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman balkona çıkıp bir sigara yakar ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara bazen ağır küfürlerle karşılık verir ve bunlar da kitapta açıkça anlatılır. Bu davranışların olumsuz davranışlar olarak gösterilmemesi, aksine Ali’yi daha çekici bir karakter haline getirmesi kitapta göze çarpan önemli yanlışlardandır. Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin ilgi gösterdiği kitaplarda böyle bir yaklaşımın sergilenmesi, okurlarda olumsuz davranışlara özendirici etki yapabilir.

“Kendime Yeni Bir Ben Lazım” adlı romanda ise Nellie’nin aynı iş yerinde çalışan sevgilisinden ayrılmasının ardından işten çıkarılması ve kafasını dağıtmak için kuzeni Lizzie’nin yanına gitmesi ile bir günde değişen hayatı ve yaşadığı tüm olumsuzluklar karşısında pes etmeden çözümler arayarak kariyer hedefine ulaşması anlatılmaktadır. Romanın vermek istediği ileti, olumsuzluklar karşısında mutsuz olmadan, yılmayarak hedefler için çabalamanın ve hayatta her daim mutlu olunabilecek bir şeyler

bulabilmenin önemidir. Romanda, karakterlerin kötü olayları teker teker çözüme kavuşturmaları da okura olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Ancak ailesi de aynı şehirde yaşadığı halde arkadaşları ile ev tutup yaşayan, kararlarını ailesine danışmadan veren bir genç kız olan Nellie’nin genç okurlar için bu anlamda iyi örnek teşkil etmediği söylenebilir.

Nellie’nin ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi okurlar için olumlu bir örnek değildir:

“İnsanın ailesinin olması güzel şeydi. Yalnız kalamamak, daha doğrusu kendi özelini yaşayamamak ilk başlarda biraz zor gelse de yanımda olmaları bana çok iyi gelmişti” (Dickinson, 2016: 40).

San Francisco’ya kuzeninin yanına giden Nellie’nin yıllardır kuzeni ile görüşmemiş olması, kuzeninin ailesinden de kitap boyunca bahsedilmemesi akrabalık ilişkilerinin zayıflığını göstermektedir. Nellie’nin aynı evde kaldığı arkadaşları ile arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması, gençler için iyi bir örnek oluşturmamaktadır:

“Beni özleyeceklerini hiç sanmıyorum. Aslında iyi insanlar. Ama bizimki harika dostlarla aynı evi paylaşmaktan çok, üniversite yurdunda kalmak gibiydi. Şartlar öyle gerektirdiği için birlikteydik” (Dickinson, 2016: 58).

“...söylenirse de ortada bir gerçek vardı: O da birbirimizi kesinlikle özlemeyeceğimizi. Zaten tek yaptığımız aynı evi paylaşmaktı... Aramızda gerçek bir bağ hiç olmamıştı. Tesadüfen koridorda karşılaşmak ya da faturaların ödenmesi konusunda bir araya gelmek dışında doğru düzgün görüşmüyorduk bile... Bu evden gideceğim için ne onlar üzülecekti ne de ben” (Dickinson, 2016: 39-40).

Romanda çok sık olmasa da uygun olmayan sözcükler kullanılmış, öpüşme ve içki içme eylemleri gereğinden fazla yer almıştır:

“Nell Sullivan, seni şıfırtı! ...Fırsatını bulursan dudaklarına yumul gitsin!” (Dickinson, 2016: 191).

“Gerçekten öpüşmek üzereydik Vix. Öpüşmek için daha uygun bir ortam olamazdı” (Dickinson, 2016: 227).

“Ders programı hakkında konuşuyorduk, sonra birden öpüşmeye başladık” (Dickinson, 2016: 231).

“Orada bulduğumuz bir banka oturup öpüştük. Akşamın serinliğine karşın dudaklarımız alev alev yanıyordu” (Dickinson, 2016: 268).

“Dudakları dudaklarıma temas ettiği an gözlerimi kapattım. Uzun zaman ayrı kaldıktan sonra, aynı şimdiki gibi öpüşmeyle son bulurdu” (Dickinson, 2016: 350).

Nellie’nin kendini geliştirmek istemesi ve hedefleri için yılmadan çalışması okurlar için olumlu

bir örnektir:

“Zamanımı olabildiğince verimli kullanmaya çalışıyorum. Yeniden üniversiteye bile döndüm. İşletmeye giriş kursuna gidiyorum. Bir de insan sağlığı ve hijyen konusunda bir sertifika alacağım” (Dickinson, 2016: 310).

Yakınlarının Nellie’ye inanıp hayali olan restoranı açması için destek vererek hep yanında olmaları da olumludur:

“Ailemin ilgisi ve bana duydukları sarsılmaz inanç çok kıymetliydi. İyi ki annem ve babam yanımdaydı” (Dickinson, 2016: 318).

Nellie’nin en yakın arkadaşı Vix’in bir erkekle evlilik dışı olarak birlikte yaşaması ve ondan bir çocuğunun olması da ahlaki değerler açısından olumlu bir örnek değildir:

“Greg’le tanıştık, birlikte yaşamaya başladık. Siz üçüncü kez ayrılıp barışırken Ruby’e hamileydim” (Dickinson, 2016: 15).

Romanlardaki Anne-Baba Modellerinin Değerlendirilmesi

Aile; anne, baba, çocuktan oluşan ve toplumun temel yapı taşı olan kurumdur. Geçmişten günümüze toplumda yaşanan değişimler ve gelişmeler geleneksel aile yapısında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Önceden “geniş aile” şeklinde olan aile yapısı günümüzde “çekirdek aile” şekline dönüşmüştür. Baba, geleneksel aile yapısında bir otorite olarak görülürken; modern aile yapısıyla bu otoritenin azaldığı ve aile içindeki sorumlulukların paylaşıldığı görülmektedir. Geleneksel algının babaya yüklediği rol, çocuğun hayatında korku uyandıran, sadece akşamları görülen, bir de akşam eve gelince annenin şikâyetiyle yaramazlık yapanları azarlayan, çocukla ilgili pek bir şeye karışmayan, çocuklarıyla iletişimi asgaride tutan, çocuklarla ilgili kararlarda anneyi aracı olarak kullanan, ağır, otoriter ve saygı duyulan bir figür olmasıdır. Böyle bir figür de çocuğun öz güvenini olumsuz etkilemektedir.

Aile içinde bulunan her birey birbirinin davranışından etkilenir ve bu da ileriki yaşamında göstereceği davranışlara temel olur. Dolayısıyla anne-baba tutumları çocuklar üzerinde veya çocukların kardeş ve arkadaşlık ilişkilerinde etkilidir. Günümüzde teknoloji ve ekonomi alanlarında yaşanan sürekli ve hızlı gelişme, aile yapısında ve aileyi oluşturan bireylerin görev ve sorumluluklarında da değişmelere neden olmuştur. Bu gelişim ve değişmelere paralel olarak baba, ailenin gelirini sağlamanın yanı sıra, çocukların bakım ve eğitimlerinde önemli rol oynamaya başlamıştır (Çağdaş, 2002: 28). Modern aile yapısı, toplumsal

gelişime paralel olarak babaya, aile içindeki iletişim ve ilişkide etkin olduğu bir rol yükler. Çocuğun evde ve dışarıda yaşadığı sorunları paylaşabileceği, yardımını ve desteğini her daim hissedebileceği, yeri geldiğinde de arkadaşlık yapabileceği bu baba figürü, doğal olarak çocuğun kişilik gelişimine olumlu etkilerde bulunacaktır (Özbek, 2014: 23). Kısacası sağlıklı bir kişilik oluşturabilmek, etkili iletişim kurabilmek, kendini doğru ifade edebilmek, sosyal hayatta başarıyı yakalayabilmek, benlik algısı ve öz güveni yüksek bir birey olabilmek büyük oranda çocuğun babasıyla ilişkisine bağlıdır.

Kötü Çocuk romanında Kayla, annesini dostu, arkadaşı, kardeşi, babası, kısacası her şeyi olarak görür. Kayla, annesiyle birlikte kimseye muhtaç olmadan yaşamıştır. Annesi, baba figürünü de tanınması, bir babası olduğunu kabul etmesi için on yedi yıl sonra Kayla’yı başka bir şehre, hiç bilmediği bir ortama, babasının yanına gönderir. Kayla, babasını bir türlü kabullenemez. Çünkü babası, annesinin hamile olduğunu öğrendiğinde kendisini çocuk sahibi olmaya hazır hissetmediğini söyleyip onu terk etmiştir. Eğitim hayatının sonunda işini kurup zengin olan baba, aradan on yedi yıl geçtikten sonra kızıyla ilgilenmek ister. Babası, on yedi yaşından sonra Kayla’ya daha iyi bir yaşam sunacak olsa da Kayla için bunların hiç önemi yoktur. Babasından intikam almak için kötü çocuklarla arkadaş olmak, onların gittiği mekânlara gitmek ister.

Annesini her şeyi olarak gören Kayla, okulunda başarılı olmak için annesine söz verdiğinden derslerini önemser:

“Derslerime, arkadaşlarıma çok önem veren biyolojik gereksiz derslerimle bir tekme vuramıyorsam -çünkü anneme bunun için söz vermişim- arkadaş çevremle vuracaktım” (Küçük, 2017: 14).

Kayla, telefon konuşmalarında annesine babasıyla yaşamak istemediğini belirttiği halde annesinden destek göremez. Kayla, babasıyla yaşamayı kendisi istememiş, annesinin isteğiyle kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle babasını “biyolojik gereksiz” olarak görür:

“Kötü çocuklarla takılan masum kızına “merhaba” demeye hazır olsan iyi olur, biyolojik gereksiz babam” (Küçük, 2017: 14).

Kayla, babasının arkasından veya yüzüne karşı kötü ifadeler kullanır:

“Bu adam, dengesiz kelimesinin sözlükteki anlamıydı” (Küçük, 2017: 15).

“Ruhu öküz gibi olan bu adam...” (Küçük, 2017: 15).

“... kötü bir ebeveyn bozuntusuydu” (Küçük, 2017: 24).

“...biyolojik haddini bilmez gereksiz” (Küçük, 2017: 26).

Kayla, babasının kendisine “kızım” demesini de kesinlikle istemez:

“Tek bir şey söyleyeceğim. Bana sakın o ebeveyn çocuk arasında geçen laflarla seslenme. Aramızda bir bağ yokmuş gibi isimle hitap etmen en iyisi. Başka bir şey konuşmak istemiyorum” (Küçük, 2017: 26).

Kayla'nın babası, Kayla'yı takip eder, onunla ilgilenmek istediğini belli eder. Kayla istemese de bazen tatlı dille, bazen sert bir şekilde ona yaklaşır; kızının davranışlarında olumsuzluk arttığı zaman Kayla'nın annesiyle bir araya gelip çözüm üretmeye çalışır. Kızının okuluyla, arkadaşlarıyla ilgilenir. Kayla ise bu durumu kabullenemediği için babasına kin ve nefretle yaklaşır. Babasına kötülük yapmak için kötü çocuklarla arkadaş olur, yaşına uygun olmayan yerlere gider, sigara içer. Okuldaki arkadaşlarının gözünde kötü bir konuma düşen Kayla, hiç tanımadığı bir genci bir sığınak olarak görerek ondan yardım bekler. Kayla, arkadaşı Meriç'in kendisi için kavga etmesinden mutlu olur. Babasına karşı Meriç'i savunur, babasıyla Meriç'in yumruklaşmasına şahit olur.

Meriç, annesine çok önem verir ama babasıyla mesafelidir. Meriç yedi yaşlarındayken babası annesini aldatır ve buna Meriç de şahit olur. Meriç'in annesi çok geçirir ve o günden sonra psikolojik tedavi görmeye başlar. Bu yüzden Meriç için annesinin yeri ayrıdır, onun üzülmesini istemez. Meriç'in ailesinin Meriç'in üzerinde etkisi yoktur. Meriç her istediğini yapar ve kendini kimseye hesap vermek durumunda hissetmez. Ne anne ne baba ne de okul kuralları Meriç'in umurundadır. Canı istediğinde okula gider ve derse girer. Meriç, çocukluğunda hassas dönemler geçirmiştir. Sürekli anne ve babasının kavgalarına şahit olmuş, üzülmüş, ağlamış, hep sessiz kalmış, böylece ailesinden uzaklaşmıştır. Ailesinden uzaklaşmak için yurttan kalmayı tercih etmiş, hiçbir zaman varlıklı bir aileden geldiğini belli etmemiştir. Arkadaşlarına göre ise Meriç, babasından intikam almak için sürekli farklı kızlarla birlikte olma yolunu seçmiştir. Kitapta ana karakterler Kayla ve Meriç'in anne ve babalarıyla olan iletişimleri olumsuz örnek teşkil edebilecek şekilde işlenmiştir.

4N1K adlı romanda Yaprak, babasından çekindiği durumlarda annesinden izin almaya çalışır. Örneğin uzaktan gelen çocukluk arkadaşı Emre ve diğer erkek arkadaşları ile Ali'nin evinde buluşup sabahlamak ister ama annesi ve babası büyük engeldir. Yaprak'a

göre annesi bir şekilde ikna edilebilir ama babası asla. Yaprak ve annesi Oya Hanım'ın hayata bakışları birbirlerinden farklı olsa da, zevkleri, ahlaki değer yargıları birbirine benzemese de aralarında samimi bir iletişim vardır. Yaprak'ın deyimiyle ana kraliçe, alışlageldik bir anne karakterini temsil eder. Kızını daima prensesler gibi yetiştirmeye çalışır, onu pembe kıyafetler içinde görmek ister. Ona göre kızlar birer prenses gibi olmalı ve prenseslerin düşleri de kıyafetleri de pembe olmalıdır, hatta yatak örtüleri bile. Yaprak ise annesiyle bu konuda sürekli çatışma halindedir. Annesi, Yaprak'a pembe kıyafetler alır. Yaprak, bu kıyafetleri giymeyi asla istemez. Yaprak her zaman klasik prenses kız imajını reddetmiştir. Yaprak'ın pembe renkli kıyafetlere karşı nefretle bakışı annesi için oldukça endişe verici ve tuhaf bir durumdur. Yaprak'a göreyse renkleri cinsiyetle özdeşleştirmemek gerekir. Ona göre bir kız pembe renk sevmek zorunda değildir ve annesinin bu renk dayatması tuhaftır. Yaprak'ın babası Taner Bey de annesi Oya Hanım da çalışan insanlardır. Romanın genelinde Taner Bey'in ev işlerinde pek rol almadığı, Oya Hanım'ın ise hem çalışıp hem ev işleriyle ilgilendiği, Yaprak'ın da annesine yardım etmediği gözlenmiştir. Buradan Oya Hanım'ın toplumumuzdaki geleneksel kadın karakterini temsil ettiği söylenebilir. Ancak kendisi bu durumdan pek şikâyetçi değildir. Yaprak'ın babası Taner Bey, otoriter bir baba modelidir ancak kızının zevk ve tercihlerine pek karışmaz. Yaprak'la babasının arasında samimi bir baba- kız ilişkisi vardır. Taner Bey, burada klasik baba modelinden uzaklaşır, Yaprak'ın babasına “Babakuşum” diye seslenmesi ilişkilerindeki samimiyetin kanıtıdır. Romanın farklı bir bölümünde, Yaprak'ın yakın arkadaşları Oğuz, Sinan, Ali ve Gökhan, Yaprak'ın evine gelirler. Kapıyı Taner Bey açar. Arkadaşları, Yaprak'la ders çalışmaya geldiklerini söylerler. Taner Bey pek içine sinmese de buna izin verir. Yaprak, bazı konularda babasından çekinir. Böyle durumlarda ise annesinden izin almaya çalışır. Romanın genelinde Yaprak, annesi ve babası evde yokken daha keyiflidir. Çünkü kılık kıyafetini etrafa saçarak çıkarmayı, evde rahat kıyafetler giyerek dolaşmayı çok sever. Anne ve babasının işten geç çıkmaları onun için olumlu bir durumdur.

Romanın diğer kahramanı Ali'nin anne ve babası olayların akışında çok fazla yer almaz. Annesi Gül Hanım ve babası Tekin Bey İngiltere'ye taşınırlar. Ali, eğitimine Türkiye'de devam ettiği için ailesinden ayrı, kendi başına bir evde yaşamak zorundadır. Bu nedenle anne ve babasından kitapta pek bahsedilmez.

Nar ve Kendime Yeni Bir Ben Lazım romanlarında aile kavramı yer almamakta, kahramanlar, ailelerinden ayrı yaşamaktadır. Üniversite yıllarında bu durum normaldir ancak gençlerin zor durumda kaldıklarında yardım isteyecekleri anne-babalarının yakınlarında olmaması, gençlerin aile bağlarını daha da zayıflatmaya teşvik etmesi bakımından uygun bir örnek oluşturmamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

“Kötü Çocuk” romanında anlatılan olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları, olayların geçtiği mekanlar, okuyucular için olumsuz örnek oluşturabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Kız karakter, ayakları üstünde duramayan, güçsüz, erkeğe bağlı, onun dediklerini yapan, ondan kopamayan, sevdiği erkek için onun kötü alışkanlıklarını da edinmek zorunda hisseden, babasından görmediği ya da görmek istemediği sevgiyi dışarıda, kötü çocuklarda bulan, kendisine ve ailesine -özellikle de babasına- değer vermeyen, sadece annesi istediği için derslerine odaklanan bir tip olarak verilmiştir. Erkek karakter ise ailesinden tamamen bağımsız, yaptıklarından dolayı kimseye hesap vermeyen, kötü alışkanlıklara sahip, kızları istediği gibi kullanan, okul kurallarını hiçe sayan, babasının annesini aldatmasından dolayı kendisinin de istediğini yapabileceğini düşünen, kaba saba, birlikte olduğu kızların üzerinde söz sahibi olduğunu düşünen zorba bir tip olarak anlatılmıştır. Bu kitabın hitap ettiği okuyucu kitlesinin lise çağındaki öğrenciler olduğu düşünülürse gençlerin kitaptan olumlu mesajlar alamayacakları söylenebilir.

“Nar” romanında yer alan genç modelleri gençlere olumlu değerler ve kişilik özellikleri kazandırmaktan uzaktır. Gençlerin burada verilen olumsuz kişilik özelliklerine sahip kahramanlarla kendilerini özdeşleştirmeleri, onların kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyecektir. Kitapta herhangi bir anne ve baba modeline yer verilmemesi de gençlere ailenin önemini kavratma açısından olumsuz bir durumdur. Kitabın iki ana kahramanı olan kız ve erkek, aynı evi paylaşan üniversite öğrencileridir. Kitabın erkek kahramanı çok fazla sigara içer ve küfredir. İçtiği sigaranın izmaritlerini komşusunun balkonuna atmaktan çekinmeyecek biridir. Kitabın kadın kahramanı, insanları dış görünüşüyle yargılayan, dedikoducu, kavgacı, sık sık öfke patlamaları yaşayan bir kişiliğe sahiptir. Dış görünüşünü beğenmediği birinden nefret edebilir. Örneğin ona göre sarışın bir kız muhakkak “yelloz”dur. Kitapta, gençlerin gelecekle ilgili planlarından söz edilmez.

İkisinin de hayattaki tek amaçları birbirlerinden hiç ayrılmamak, kendi deyişleriyle “sonsuz olmak”tır. Kitapta yer alan genç kahramanlar genelde dış görünüş olarak çekici, ancak karakter olarak olumsuz özelliklere sahiptirler. Erkekler yakışıklıdır ancak tümü sigara içer, küfredir. Sigara ve küfür, kitapta olumsuz gösterilmemiş, aksine özendirici bir biçimde verilmiştir. Erkeklerin gözünde kızlar zayıf, kullanılmaya müsait, tek dertleri zengin koca bulmak olan varlıklardır. Kitapta yer alan kızlar güzeldir ancak hayattaki tek amaçları bir erkek arkadaş ya da zengin koca bulmak, gerekirse bu erkekler için kavga etmek, birbirlerini aşağılamak ve dedikodu yapmaktır. Erkekler gibi onlar da rahatlıkla küfredirler. Bu özellikler kitapta normalmiş gibi verilmiş, olumsuz gösterilmemiştir. Gençlerin kendilerini bu kahramanlarla özdeşleştirmeleri, onların karakter gelişimleri açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir. Kitaptaki gençlerin arkadaşlık anlayışı da gençlere olumsuz mesajlar verebilecek niteliktedir. Örneğin dört yıldır aynı evde yaşayan ve çok iyi arkadaş olan kız ve erkek kahraman o kadar samimidirler ki evin içinde iç çamaşırlarıyla dolaşabilir, birbirlerine cinsel içerikli şakalar yapabilir, birbirlerine ağza alınmayacak küfürler edebilirler. Kitapta hem kız hem erkek kahramanlar şiddete de meyilli tiplerdir.

“4N1K” adlı romanın ana kahramanı haşarı, ağzı bozuk, erkeksi davranışları olan lise öğrencisi bir kızdır. Etek, pembe renk ve topuklu ayakkabı gibi kızlara has birtakım normları reddeden bir karakterdir. Okul dışında bütün zamanını en yakın arkadaşları olan dört erkekle geçirir ve özgürlüğüne çok düşkündür. Romanda kız karaktere en yakın olan erkek karakter; her durumda kız arkadaşını koruyan, arkadaşlıktan öte bir duyguyla ona bağlı, gizli aşiktir. Gruptaki diğer erkeklere göre daha ağırbaşlı ve olgun davranan bir karakterdir. Arkadaşlarının sorunlarıyla da ilgilenir. Anne ve babasından uzak yaşamak zorunda kalmıştır. Bu durumun birtakım zorlukları olsa da o, bunlarla başa çıkabilecek beceridedir. Bu yönleriyle olumlu bir profil çizen erkek karakter, kimi zaman olumsuz davranışlar da sergiler. Dertlendiği zaman balkona çıkıp bir sigara yakar ya da arkadaşlarının yaptığı hatalara bazen ağır küfürlerle karşılık verir ve bunlar da kitapta açıkça anlatılır. Bunlar, kitapta olumsuz davranışlar olarak gösterilmemiş, tam tersine kahramanı daha çekici yapan tavırlar olarak yansıtılmıştır. Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin ilgi gösterdiği bu tür kitaplarda böyle bir yaklaşımın sergilenmesi, okurlarda olumsuz davranışlara özendirici etki

yapabilir.

“Kendime Yeni Bir Ben Lazım” adlı romanın temel iletisi, olumsuzluklar karşısında mutsuz olmadan, yılmayarak hedefler için çabalama ve hayatta her daim mutlu olunabilecek bir şeyler bulabilmenin önemidir. Bu bağlamda, roman kahramanının sevdiği adamın onu terk etmesi ve işten çıkarılması ile başlayan olumsuz süreç, sonrasında âşık olduğu kişinin de evli-çocuklu olması ve bunu ondan saklaması gibi olumsuzluklar karşısında yaşadığı hayal kırıklıkları onu daha güçlü hale getirmiştir. Yaşadığı olumsuzluklar sonrası tatil yapmak ve kafasını dağıtmak için gittiği kuzeninin yanında, kişisel gelişimi için sürekli çabalamış ve garson olarak başladığı restoranda yeterli donanımına ulaştıktan sonra hayali olan kendi iş yerini açmıştır. Ana kahramanın hayat karşısındaki bu ısrarcı mücadelesi ve tuttuğunu koparma isteği gençler için teşvik edici bir örnektir. Romanda, diğer karakterlerin de kötü olayları teker teker çözüme kavuşturmaları, okura olumlu örnek teşkil etmektedir. Ailesi de aynı şehirde yaşadığı halde arkadaşları ile ev tutup yaşayan, kararlarını ailesine danışmadan veren bir genç kız olan ana karakterin, bu yönüyle genç okurlar için iyi örnek teşkil etmediği söylenebilir. Ailesini, özelini yaşamasına engel olarak görmesi ve aynı evde kaldığı arkadaşları ile ilişkilerinin kötü olması da gençler için olumlu bir örnek oluşturmamaktadır. Romanda çok sık olmasa da uygun olmayan sözcüklerin kullanılması, öpüşme ve içki içme eylemlerinin gereğinden fazla yer alması da olumsuz örneklerdir. Romanın ana kahramanının en yakın arkadaşının evlilik dışı birlikteliğinden bir çocuğunun olması da ahlaki değerler açısından uygun bir örnek değildir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda anne-baba modelinin yer almadığı ya da pasif olduğu görülmektedir. Anne babanın yer aldığı kitaplarda gençler için anne-babalar vazgeçilmez değildir. Özellikle babalar “olmasa da olur” figürler olarak çizilmiştir. “Kötü Çocuk” romanında kahraman, babasını “biyolojik gereksiz” olarak niteler. İncelenen kitaplarda babalara göre anne figürünün daha fazla yer aldığı, gençler tarafından babaya göre daha fazla önemsendiği ve sevildiği tespit edilmiştir.

Gençlik dönemi için yazılan eserlerde anlatılan olaylar, ana karakterlerin birbirlerine ve ailelerine karşı tutum ve davranışları, okuyucular için olumsuz örnek oluşturmamalıdır. Kitaplarda yer alan genç kızlar, ayakları üzerinde durabilen, öz güvenli, kendine ve çevresine saygılı, etrafındaki olumsuzlukları olumluya çevirmek için çabalayan tipler olarak çizilmelidir. Erkek kahramanlar da

kötü alışkanlıklardan, kaba kuvvetten, argo ve küfürden, zorbalıktan hoşlanan, saygısız tipler olarak anlatılmamalı; üstelik bu olumsuz vasıflar olumlu meziyetlermiş gibi özendirici bir bakış açısıyla verilmemelidir. Gençlik dönemi için yazılan kitaplarda, aile birliğinin önemi, anne babayı sevmek ve onlara saygı duymak, onların varlığıyla mutlu olmak ve onları işlenmelidir. Kitaplarda anne ve babaların daha aktif ve olumlu yanlarıyla anlatılması gençlerin eğitimi açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Alsop, J. (2003). Politicizing Young Adult Literature: Reading Anderson's Speak Us a Critieal Text, *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 47 (2).

Asutay, H. (2013). Ergenlik (İlk Gençlik) Romanı ve Alman Gençlik Yazınındaki Tarihsel Gelişim, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*. 5 (2).

Atabek, E. (2004). Kuşatılmış Gençlik, 18.Baskı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Aydın, B. (2005). Çocuk ve Ergen Psikolojisi, 2. Baskı, İstanbul: Atlas Yayınları.

Bucher, K. T. ve K. Hinton. (2014). *Young Adult Literature: Exploration, Evaluation, and Appreciation*, (3rd edition), U.K: Pearson.

Carlsen, G. R. (1980). *Books and the Teenage Reader: A Guide for Teachers, Librarians and Parents*, (2nd Edition), New York: Harper.

Crowe, C. (2001). *Young Adult Literature*, *The English Journal*, 90 (3).

Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Ankara: Nobel Yayınevi.

Dickinson, M. (2016). *Kendime Yeni Bir Ben Lazım*, (Çev. Esra Yüksel), İstanbul: İndigo Kitap.

Gander, M. ve H. Gardiner. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Yay. Haz. Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.

Gazioğlu, G. (2015). *İlk Gençlik Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi ABD, Balıkesir.

Gül, E. (2017). *Nar*, İstanbul: Ephesus Yayınları.

İskender, H. (2017). *Distopik Romanların Gençlik Edebiyatındaki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme*, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1).

Küçük, B. (2017). *Kötü Çocuk*, İstanbul: Ephesus Yayınları.

Küçükbaşmacı, G. G. (2011). *Kültürel Süreklilik Açısından İlk Gençlik Çağı ve Halk Anlatıları*, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.

Örgen, E. ve B. Güneş. (2018). *Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış*, Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 21 (40), 75-89.

Özbek, Ö. (2014). *İnci Aral ve Elif Şafak'ın Romanlarında Baba Figürü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Özer, K. ve D. Sevimay. (2004). *Çocuklarda Motor Gelişim*, 3.Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sıkı, R. (2011). *Türkiye'de Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Yayıncılığı: 2000-2009*, <https://docplayer.biz.tr/5865947-Turkiye-de-cocuk-ve-ilkgenclik-edebiyati-yayinciligi-2000-2009.html> adresinden erişilmiştir.

Solak, Ö. (2014). *Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Soysal, M. (2006). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Uzman Yayıncılık Kavramı*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 203, 379-281.

Stallworth, B. J. (2006). *The Relevance of Young Adult Literature*, *Educational Leadership*, 63 (7), 59-63.

Şirin, M. R. (2014). *Editörün Son Sözü: Niçin Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısını Hazırladık? Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. 756, 13-14.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uslu Üstten, A. (2016). *Gençlik Edebiyatı Eserlerinde Gençlik Sorunlarının Yansıtılış Biçimi Üzerine Bir Değerlendirme*, *Turkish Studies*, 11 (20), 605-616.

Yalçın, A. ve G. Aytaş. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, B. (2018). *4N1K*, İstanbul: Epsilon Yayınevi.